

НАМАНГАН ВИЛОЯТИ ТАРИХИ ВА МАДАНИЯТИ ДАВЛАТ
МУЗЕЙИГА АСОС СОЛГАН ШАХС
ИВАНОВ ВЛАДИМИР ИВАНОВИЧ ХАЁТИ

Наманган вилоят тарихи ва маданияти давлат музейи маънавият

бўлими мудири:

Ш.Ахмаджанова

Иванов Владимир Иванович Жумладан, хозирги кунда нафақат Фарғона водийсида, балки Республикамиздаги эътиборли илмий-тадқиқот ва маданий-маърифий даргоҳлар қаторидан муносиб ўрин олган Наманган вилоят ўлкани ўрганиш музейи 1920 йил 20 августда Наманган шаҳар халқ таълими бўлимига қарашли 1-мактаб физика ўқитувчиси Владимир Иванович Иванов ташаббуси билан барпо этилган. Ушбу мактаб музейида дастлаб физикадан ўқув асбоблари жамланган. Кейинчалик Иванов раҳбарлигида мактабнинг юқори синф ўқувчилари ўлка табиати, тарихи, этнографиясига оид экспонатларни олиб келиниши билан Наманганда ўлкашунослик музейини алоҳида ташкил этиш учун оммавий суръатда иш бошланди. Туркистон Республикаси халқ комиссарлар советининг 1918 йил 19 апрелдаги декрета билан Тошкентдаги князь Николай Рамоновнинг мажмуалари давлат мулки деб эълон қилинди. Унинг дангиллама ховлиси халқ музейига айлантирилди. Шу декретга асосан Наманган шаҳрининг марказидаги савдогар Хамдам Қаландаров дўкони биноси музейга ажратиб берилди. Наманган ўлкашунослик музейини ташкил бўлган дастлабки йилларда жамгарма фонди, бўлим ва экспозицияларни очиш учун етарли экспонатлари ҳам йўқ эди. Асосан қупчилиги геология, минерология ва зоологияга тегишли бўлиб, хазина фондида 1000 га етмаган экспонатлар бор эди. Булар ичида қисман маҳаллий аҳолининг уй-рузғорида ишлатиладиган этнография буюмлар учрарди. Дастлабки йиллари иш

ташкилий хусусиятга эга бўлган, йиғиб келинган экспонатларни тартибга келтириш, китобларни жой-жойига қўйиш талаб этиларди. Музейнинг биринчи директори В.И.Иванов ўзи физика ўқитувчиси бўлганлиги учун биз юқорида айтганимиздек экспонатлар тўплаш ва музейнинг айрим хазина-фонд ишларини тартибга келтиришда мактабнинг юқори синф ўқувчилари ёрдамида иш олиб борган. В.И.Иванов раҳбарлигида музей ишларини илмий асосда қилиниб, ҳар йили вилоятнинг чўл, тоғ зоналарида, яъни Нанай, Мамай, Чодак, Гова, Косонсойга илмий экскурсиялар уюштирилиб, ўлкамиз табиатига, тарихига, маданияти ва хунармандчилик санъатига оид буюмлар йиғилиб, уларга илмий ишлов берилиб хазина-фонд бойитиб борилди. Натижада 1922 йилда музей экспонатлари сони 900 тага етади. Ташриф буюрувчилар эса 500 нафардан ортган. Тарихий осори атиқалар тўплашда шаҳар аҳолиси қўлидан келганича ўз ёрдамини кўрсатади. 1923 йилга келиб музейда қуйидаги бўлимлар бўлган:

1. Зоологияга оид.
2. Минерологияга оид.
3. Анатомиёга оид.
4. Нумизмагикага оид.
5. Ўқув қуроллари бўлимларидан иборат бўлган.

1920-1927 йилларда В.И.Иванов мудир эди. Фақат иккита штат: мудир ва фаррош, коравул бўлган холос. У бир вақтнинг ўзида ҳам маъмур, ҳам илмий ходим вазифасини бажарган. Унинг илмий хусусияти хақида қуйидаги хужжат гувоҳлик беради: «1922-1927 йилларда музей томонидан илмий характердаги қуйидаги ишлар кузда тутилган: а) Этнография бўлимини маҳаллий аҳолининг кийим-кечаклари билан тўлдириш, уй-рузғор буюмлари яъни идиш-товоқ коллекциясини тўлдириш, Чуст хунармандлари маҳсулотлари ҳамда пичоклари коллекциясини бойитиш; б) Табиатшунослик бўйича коллекцияни тўлдириш мақсадида ёз фаслида

вилоятнинг Чуст, Янгиқўргон ва Косонсой туманларига экскурсия уюштириш; в) Махаллий аҳолининг турмуш тарзини хунармандчилик санъатини, савдо-сотик ишларини, меҳнат - фаолиятини акс эттирувчи фотосуратлар кўргазмасини ташкил этиш; г) Аҳоли ҳадя қилган сопол буюмлар коллекциясини тартибга келтириш; д) Аҳолидан нумизматикага оид (тангалар) экспонатларни йиғиб олиш ва уларни даврлаштириш ишларини амалга ошириш ва бошқалар». Музей тарихида Иномжон Низомбоев сезиларли из қолдирган. У музейга 1927 йилдан 1937 йилгача мудирлик қилган. 1930 йилга келганда музей хазина фондидаги экспонатлар сони 3000 тага, зиёратчилар ташрифи 20 мингга етди. Айниқса, Иномжон Низомбоев саъй-ҳаракатлари билан шу йил Наманганда ташкил этилган ҳосил байрами муносабати билан шаҳар хунарманд бирлашмалари томонидан ишлаб чиқиладиган маҳсулотлар кўргазмаси бўлди. Кўргазма якунидан сўнг уларнинг кўп қисми музей хазина-фондига ҳадя этилиши ўз - ўзидан экспонатлар сони ортиб боришига имкон туғдирди. 30-йилларда музей фаолиятида руй берган ўзгаришлар кун тартибига малакали кадрлар тайёрлаш масаласи куйилди. Музейларнинг 1 съездида (1930 йил 1 декабрь Москва) уқтириб ўтилганидек, бу айтилиши муҳим масала эди, чунки музейшунослик илми музей иши билан чамбарчас боғлаб олиб бориш санъатини талаб қилади. Ҳар бир музейда икки илмий соҳа мавжуд: Биринчиси, унинг илмий ихтисоси билан белгиланади. Тарих фани - тарих музейида, адабиётшунослик адабиёт музейида, санъат - санъатшунослик музейида ўрганилади. Иккинчи, соҳа эса комплекшлаш, экспонатларни сақлаш, таъмирлаш, илмий тавсифлаш, экскурсия, экспозицион санъат назарияси ва методикаси. Шунингдек, музей фаолиятининг бошқа шакл ва услубларини ўрганувчи музейшунослик ҳам мавжуд. Ҳар куни ва ҳар соатда музейнинг илмий ходими гох экспозициячи, гох экскурсавод ёки адабиётшунос, гох у ёки бу музейнинг тадбир ташкилогчиси сифатида намоён бўлади.

Хуршид Давроннинг «Самарканд ҳаёли» китобида ажойиб бир ибора келтирилган. «Агар оддий одам ўз келиб чиқишини билмаса, ўрмонда адашган маймунга ўхшайди: агар у ўз уруғ-аймоғини билмаса, ферузадан ясалган аждархога ўхшайди; агар у аجدодлари ҳақида хикоя қилувчи битикларни ўқиёлмаса, йўқолган ва йулдан чалғиб кетган болакайга ўхшайди». Накадар ҳаққоний хикмат. Аجدодларимиздан мерос қолган нодир-ноёб экспонатларни авайлаб-асрашимиз, асрлар оша салобат тўкиб бизгача етиб келган меъморий обидаларимизни археологик ёдгорликларимизни ҳимоя қилишимиз, улар тарихини атрофлича ўрганишимиз ҳамда келажак авлодларга етказишдек муқаддас ишларни амалга оширишимиз зарурдир.

Фойдаланилган адабиётлар

1. .Интернет саҳифалари
2. .Архив.уз
3. .www.tdpu.uz www.kasu.uz

